

NYÚLHÁJ ÉS ÖKÖREPE

Nyúlhájj és ökörepe. Magyar bajuszpedrő a századfordulós évekből. Tégelyek, gyógyszerdobozok, üvegek, zacskók — ötven, száz, százötven évesek, vagy még régebbiek. Az ördög-ganajt egy bizonyos növény gyantájából készítették, füstölték vele a beteget. Nem valószínű, hogy meggyógyult tőle. A Vinum Pepsini savas gyógybor volt, a gyomorsav pótlására szedték, nyilván eredményesen. A régi gyógyszerekben babona és tudomány összekeveredett. E keverékek azonban mára egyként „kimentek a divatból”. A tégelyek, dobozok, üvegek, zacskók — üresek. Egy *gyógyszerésztörténeti kiállításon* találkoztam velük Kecskeméten. Bács megye múltjából gyűjtötték össze a kiállítás anyagát.

Patikák — padláson

— Ezt a tégelyt Szankon találtam, a gyógyszer-tár lomtárában, a padláson. Oda is máshonnan került, még amikor a patikákat államosították. Látszott, hogy nagyon régi, hát furcsálltam, hogy ma is használatos kenőcs címkéje volt ráragasztva. Levakartam, s alóla egy ma már ismeretlen kenőcs neve került elő. De azt is lemostuk, mert alatta még régebbi címke volt. Négy-öt réteg alatt találtuk meg az eredetét. *Axungia Canis*. Kutyaszír. Azt tartalmazott másfél száz évvel ezelőtt.

Trója falait se másképp kaparták elő a történelmi rétegek alól. Aki a kutyaszíros tégelyt előkaparta: *Loránd Nándor* kecskeméti gyógyszerész. Nem fiatal ember már, de a lelkesedése annál fiatalosabb. Jó, hogy ma már teret adunk az effajta lelkesedésnek is! Az államosí-

táskor értékes, antik mellszobrokat selejtezték ki a patikák polcairól, mondván: istenszobrok feleslegesek a gyógyszer-tárakban. A gyógyításhoz valóban feleslegesek, de kultúrhistoriai értékük megbecsülendő. Most a kiállításon díszeltek ezek is, Loránd Nándor jóvoltából.

— Tíz évig leltároztam a megyében. Láttam, hogy mennyi értékes régiség megy veszendőbe gyógyszer-tárak raktárában, lomtárakban, de még kiöregedett patikusok, esetleg leszármazottaik padlásán is. Gyűjteni keztem ezeket a tárgyakat. Kecskemét 600 éves fennállásának jubileuma alkalmából felmerült az igény, hogy szednénk össze, s rendszereznénk gyógyszerészi emlékeinket is. Így került sor ennek a kiállításnak megrendezésére. De az itt látható anyag csak egy része annak, amit összegyűjtöttünk. A többihez már nem volt helyünk, ezekhez is a Fegyveres Erők Klubja adott termet.

Patikatörténetek

Nemcsak tégelyekből tevődnek össze ezek az emlékek. A kőrisbogárpor tégelye kuruzslók világát idézi (*hány legény halt meg a lány karjai között, mert túl sokat szedett az izgatószerből?!*) — hajtatóbor tégelye pedig a kezdetleges gyógymódot (*alkoholistákkal itatták, hogy megutáltassák velük az italt*). És a tojásszaporító? *„Használata által lesz negyven fillérből negyven korona. Harminc tyúknak naponta egy tetézett evőkanállal kell adni, megnedvesített kukorica- vagy árpadarára. Készíti Czurda Vilmos gyógyszerész, Kiskunhalason.”* Íme, a táptápkarmány őse!

És a régi patikák világa! Több kilós, hatalmas méretű dörzsmozsár vörös márványból, fémmozsár, félméteres mozsártörővel. Üvegcsövek, kémiai lombikok, kis kézi mérlegek és nagy asztali mérlegek, különböző kapszulabefűvők. *Galla Emil* kutya-bőrre írott gyógyszerészeti oklevele 1856-ból. És könyvek, könyvek. Külföldi dispensatóriumok, az egyiket Hannoverben nyomtatták 1819-ben. Az első magyar gyógyszerkönyv, latinul és magyar nyelven, 1871-ből. Három nyelven kiadott gyógyszer-taxa 1843-ból. Részlet egy kínai gyógyszerkönyvből (fotókópia) a kiskunhalasi patika emlékei között.

Patikatörténetek kerekednek ki ezekből az emlékekből. A kunszentmiklósi *Tóth-patikát* 1812-ben alapították, a kiskunhalasi *Czurda-patikát* 1817-ben. De legjelentősebb a kecskeméti patikák története. Országosan is az elsők közt voltak. A levéltári feljegyzések szerint Kecskeméten *Vághy György* orvos és *Falt Antal* gyógyszerész közös kezelésében már 1740-ben működött házipatika. Az első nyilvános és hivatalos patika 1766-ban létesült. (Polcai közül egy a kiállításon is látható volt.) A legjelentősebb múlt századi patika 1843-ban nyílt Kecskeméten, 1877-től a város jeles, közéletű munkásságot is kifejtő gyógyszerésze, *Katona Zsigmond* vezette. (Országos iparműtárlatot rendezett, szőlőt telepített a futóhomokba, megalapította a Helvécia Szőlőszövetkezetet — emléktábláját a kiállítással egy időben leplezték le, a városháza falán, ahol a patika működött valamikor.) Ez is része a történelmenek, egy város történelmének.

Szűts László